

mee, als ze er zijn, en dat glijdt door tot den voet van de rots. Boven krijgt men dus de kale rots te zien, terwijl beneden het dal wordt opgehoogd, waardoor het riviertje dat in het dal stroomt, genoodzaakt is rond te kijken naar een anderen weg. Daarbij vormt het soms een meer, als n.l. het dal door de neergestorte aarde versperd is. En dan krijg je daarin weer de geschiedenis van uitschuring en bezinking en watervalletjes. En die veranderingen van het voorkomen der aarde zijn veroorzaakt door den regen, dikwijls tot groote schade van de bewoners.

Een ander beeldhouwwerk, door de regendruppels bewerkt, vinden we in de druipeengrotten. Dat is beeldhouwwerk, dikwijls zoo fijn, als de beitel van den bekwamen beeldhouwer niet kan voortbrengen; en tevens zoo reusachtig, dat geen menschenhand in staat is zoover te reiken. Wie zulk een grot ziet bij de fantastische verlichting van lantaarns of flambouwen, kan niet gelooven, dat al die staande en hangende zuilen gevormd zijn door den watdruppel. En toch is het waar.

Of de hollen zelf ontstaan zijn tengevolge van uitspoeling door het stroomende water, is in de meeste gevallen niet na te gaan, schoon men dikwijls geneigd is ook hier den droppel als den werkmeester te beschouwen, maar in elk geval is hij de bewerker van de zuilen. En wel de droppel, die doorsijpelt van de oppervlakte door de kalksteenrotsen heen, welke het dak van de grot vormen. Die droppel lost een weinig van de kalk op, die hij onderweg passeert. Dan hangt hij gedurende een korte poos aan het gewelf, wordt grooter en grooter en valt ten slotte door zijn zwaarte op den grond. Doch in die enkele seconden, dat hij hangt, begint hij te verdampen; het water verdampst, doch niet de kalk, en er blijft dus een uiterst klein, een microscopisch laagje kalk aan het gewelf kleven. Elke volgende sijpelende druppel voegt daar een laagje bij, en al is nu elke laag nog zoo klein, de druppels volgen elkander voortdurend op, uur na uur, dag na dag, jaar na jaar, eeuw na eeuw, bij millioenen, bij millarden, en door dat ontzettend groote getal worden de kleine laagjes langzamerhand tot ahangende kegeltjes en kegels. Iets dergelijks heb je in den laatsten winter gezien bij de ijskegels, die aan een vensterbank of een rieten dak afhingen, en die ook onder de werking van zonneschijn en vorst voortdurend langer werden. Die ijskegels nemen door de werking van den wind en den stand van de zon verschillende vormen aan, en iets dergelijks zien we in de druipeengrotten, waar ook verschillende oorzaken samenwerken om den vorm van een ahangende kegel te bepalen. Op den bodem ontstaan intusschen ook kegels, eveneens door de verdamping van het kalkhoudende water, en zoo kan het gebeuren dat stalactiet (afhangende kegel) en stalagmiet (staande kegel) ten slotte elkander aanraken en een zuil van kalk vormen, waarlangs voortaan het water afsijpelt en voortdurend de zuil dikker maakt.

Een prachtig voorbeeld van een druipeengrot is de Hermannsgrot bij Rübeland in den Harz, in 1870 geopend. Doch de aarde kent vele zulke hollen in verschillende landen. De grot van Han in België, bij vele touristen bekend, de Baumansgrot in Westfalen, de Mammouthsgrot in Noord-Amerika zijn van de meest bekende. Nog onlangs is in Westfalen een nieuwe grot ontdekt. Want inderdaad, zulke grotten moeten meestal ontdekt worden. Gewoonlijk is de natuurlijke ingang niet anders dan een kleine spleet, waaruit een beekje of een riviertje te voorschijn komt. Die beek is hoogerop natuurlijk in de grot gestort of gevloeid. Zelfs kan het een aanzienlijke rivier wezen, die onder de aarde door zich een weg baant. Zoo verdwijnt de Rhône beneden Genève geheel onder de kalkrotsen van het Jura-gebergte om een paar uren verder weer voor den dag te komen. Wie weet, wat ruime grot de rivier daar reeds uitgespoeld heeft, en wie weet welke schoone druipeenformaties het regenwater daar uit de Jura-kalk heeft gevormd.

A. L.

JULIANA VAN STOLBERG.

En verrassing was het voor ons volk, dat onze Kroonprinses niet Wilhelmina zou heeten, gelijk we dachten, maar Juliana. Onze Koningin echter, en Haar Gemaal, hadden besloten, dat de kleine prinses historische namen zou dragen, en zoo zijn uit de diepte der vergetelheid de namen opgehaald van Juliana van Stolberg en van Louise de Coligny. Neen, niet uit de diepte der vergetelheid, want voor Nederlandsche ooren klinken deze namen niet vreemd; maar toch zal het goed zijn, onze herinnering nog eens weer te hulp te komen, en ons de moeders van ons Vorstenhuis eens weer voor de aandacht te halen. En dan nemen we deze heugelijke gelegenheid waar, om achtereenvolgens de aandacht te vestigen op de reeks vrouwen, wier namen in de geschiedenis der Oranjes op den voorgrond treden. We beginnen in dit nummer met de moeder van ons Vorstengeslacht: Juliana van Stolberg.

Juliana van Stolberg was niet bestemd om gravin van Nassau te worden, en, had haar eerste echtgenoot langer geleefd, dan zou een zoon van Nassau nooit de grondlegger onzer vrijheid zijn geworden. Wat Willem van Oranje geweest is, dat dankt hij — als zoo vele groote mannen — in de eerste plaats aan zijn moeder.

Juliana werd geboren den 15^{den} Februari 1506 als vierde kind van Graaf Botho van Stolberg, een van de honderden kleine vorsten, die toentertijd in Duitschland zelfstandig regeerden. Haar naam ontving zij, naar Roomsche gebruik, op den dag van haar doop, den 16^{den}, den naamdag van de heilige Juliana, die in de derde eeuw onder keizer Diocletianus den marteldood had geleden. De naam werd een voorteken: Juliana zou wel niet haar eigen leven, maar toch het leven van haar zonen geven voor de vrijheid van godsdienst.

Zij werd geboren vóór de Hervorming. Doch haar moeder was een der eersten, die Luthers Bijbel las. Toch werd ze geen Hervormde, ze wist de Hervorming niet te scheiden van den Boerenoorlog in 1524, en bleef goed Katholiek tot haar dood. Ook graaf Botho, doch deze was voor zijn tijd zeer verdraagzaam, en de vertrouwelijke omgang met zijn Hervormden dienaar Reiffenstein getuigt vóór hem. In zijn vorstendom ontmoette de Hervorming dan ook geen tegenstand; het licht kon er ongehinderd doordringen, en bestraalde ook het twaalftal jonge Stolbergers.

Reeds als kind was Juliana toegezegd aan Graaf Filips van Hanau; op haar veertiende jaar werd de verloving openlijk gevierd. Filips van Hanau was vaderloos; zijn vader was jong gestorven, evenals diens vader en grootvader, zoodat Hanau reeds geruimen tijd meestal bestuurd was geworden door voogden van minderjarige vorsten, en die voogden hadden meermalen hun eigen belang het meest behartigd. De voogd van Filips niet alzo, want hij was een man, die alom in Duitschland met eere werd genoemd, Graaf Willem van Nassau, dien de Duitschers Willem den Rijken en wij gewoonlijk Willem den Ouden noemen. Hartelijk werd het jeugdige bruidje welkom geheeten door Graaf Willem en diens gemalin Walburg van Egmont, een bloedverwante van onze welbekende Egmontsfamilie.

Toen Juliana zeventien jaar was, werd haar huwelijk voltrokken; in Juni 1523. 't Was de veelbewogen tijd van de eerste jaren der Hervorming. In de Nederlanden, waar men ook toen zijn tijd reeds vooruit was, hadden reeds de brandstapels gerookt van Johannes Voes en Hendrik Esch te Antwerpen. In het groote Duitsche rijk was overal de strijd ontstaan, vóór of tegen. De broeder van Graaf Filips werd Hervormd, Juliana's echtgenoot bleef Roomsche, maar een vervolger werd ook hij niet, en het zaad, dat in Stolberg reeds in goede aarde was gevallen,

ontkiemde en groeide op, doch langzaam, zonder schokken. In de kringen, waarin zij verkeerde, ook bij Willem van Nassau, bleef nog steeds de hoop bestaan, dat de Hervorming een Hervorming der *Kerk* zou worden, en niet een scheuring in het Christendom.

Juliana's echt werd gezegend met vijf kinderen, van welke één nog zeer jong overleed. Het vijfde van die kinderen werd geboren twee dagen na den dood des vaders. Filips van Nassau overleed op slechts 28jarigen leeftijd, jong als zijn vaderen, en liet een 23jarige weduwe achter met vier jonge kinderen. Haar oudste moest als vorst van Hanau al weer onder voogdij komen, en een van de voogden, beschermer en steun tevens van de jonge weduwe, was weer Willem van Nassau. Doch hij zou meer worden. Enkele weken vóór Juliana haar gemaal verloor, had Nassau zijn gade grafwaarts gebracht, en bleef de 42jarige over met één vijftienjarige dochter. En toen de eenzaamheid den vorst begon te drukken, en hij steeds meer de groote gaven van hoofd en hart leerde kennen van de weduwe, die hij reeds lang als vriendin had liefgehad, vroeg en verkreeg hij haar hand. In 1531 werd het huwelijk gesloten. Vijf kinderen brachten ze samen, en er volgde nog een twaalftal, vijf zonen en zeven dochters. Die zonen zijn Willem, geb. 24 April 1533, onze vader des vaderlands, en voorts Jan, Lodewijk, Adolf en Hendrik, de Nederlandsche Makka-beërs, van welke vier hun leven verloren in den strijd voor onze onafhankelijkheid, terwijl de eenige, die zijn eigen dood stierf, Jan van Nassau, zijn leven mede wijdde aan de Nederlanden. De moeder, die vijf zulke zonen aan Nederland schonk, heeft verdiend, dat haar naam in herinnering blijft, en dat thans na viereeuwen die naam weer gedragen wordt door onze Kroonprinses, die we reeds liefhebben, omdat ze de spruit is van zulk een stam.

Want Juliana van Stolberg heeft die zonen opgevoed. Met recht kon ze een huismoeder heeten, want niet alleen haar eigen kinderschare vroeg haar zorgen, maar nog eenige verweesde kinderen kwamen mede op den Dillenburg wonen, het oude kasteel, dat door Willem van Nassau was vergroot en verfraaid, en niet minder dan zeven en zeventig vertrekken telde; en zelfs vreemden kwamen er inwonen, jonge lieden van bevriende geslachten, om deel te hebben in de zorgen van Graaf Willem en de opvoeding van Gravin Juliana. Want opvoeding en onderwijs moesten er zijn, daarvan waren de ouders overtuigd. De Hervorming moest zegepralen niet door strijd, zoo oordeelden zij, maar door beter onderwijs. En daarom werden bekwame evangeliedienaars naar Dillenburg geroepen tot onderwijzing van de volwassenen, en bekwame schoolmeesters voor de jeugd. Moeder Juliana deed zelve druk mee. In haar kasteel onderwees zij de vrouwelijke jeugd van het groote gezin in kunstnaaldwerk, en in de donkere winterdagen werd er ijverig gesponnen onder de leiding en de onderwijzende gesprekken der hooge Vrouwe zelf. Dat was één zijde van haar Christendom, en een andere zijde was de zorg, die ze wijdde aan armen en zieken. De kruidhof van den Dillenburg was een kweekplaats van artsijen voor den verren omtrek.

Juliana van Stolberg.

Onze prins Willem verliet reeds op elfjarigen leeftijd het ouderhuis, toen hij Oranje erfde, en de keizer wilde, dat hij aan het hof verder zou opgroeien. Dat was een groote zorg voor het ouderhart. Het hof was Roomsch, maar het was ook zeer lichtzinnig en wereldschgezind. En de jeugdige Willem geraakte onder den invloed, zoodat zijn leven bij het opgroeien niet veel verschildte van dat van andere jonge edellieden uit zijn tijd, geheel anders dan het leven, dat zijn jongere broeders en zijn oudere halfbroeders van Hanau leidden onder het moederoog. Maar zijn moeder heeft voor hem gebeden en zij heeft de verhooring van haar gebeden beleefd. Doch lang moest zij wachten; van 1544 tot 1573! Moeders, zij het u tot troost, als God u laat wachten op de bekeering uwer kinderen!

Vader Willem overleed in 1559. Er waren meerderjarige zonen, en Juliana had zich kunnen terugtrekken op een van haar kasteelen om in rust haar overige dagen door te brengen. Doch ze deed het niet. Zij nam het bestuur over het groote gezin thans alleen in handen. Haar zonen en dochters trouwden de een na den ander, doch daarmee verdubbelde slechts het getal der jonge menschen, voor

wie ze een moeder was, en haar zorgen strekten zich mede uit over het groote getal kleinkinderen, dat weldra de Nassausche familie nog vergrootte. Waar haar zonen gingen, zij volgde ze met haar brieven en gebeden. Toen Willem in 1567 voor Alva moest wijken, vluchtte hij naar zijn moeder. Toen de Nederlanders in 1568 Willem om hulp smeekten, kwamen ze in het huis zijner moeder. In haar huis werden de plannen beraamd voor den inval in de Nederlanden, en zij wist van al die plannen. Ze verheugde zich, dat haar zonen de verdrukte Hervormden te hulp snelden, en ze had maar ééne smart daarbij: haar Willem, dien ze zoo hoog achtte om zijn edele zelfverloochening, kende nog

steeds Christus niet als zijn Heiland.

Doch toen deze zelf door lijden gelouterd was, en in 1573 zijn hart geheel aan God gaf, en daarbij tegelijk zich afscheidde van de Roomsche kerk, was de vreugde zijner moeder volkomen. Geen smart kon die blijdschap verstoren. In 1568 viel haar vierde zoon Adolf bij Heiligerlee; in 1574 Lodewijk en Hendrik op de Mookerheide, maar zij bleef haar overigen aansporen, en de echtgenooten harer dochters deden trouw mede in de Nederlanden. 't Was Lodewijk geweest, die het smeekschrift van 1566 opstelde, 't was Jan van Nassau, die de provinciën vereenigde in de Unie van Utrecht in 1579. Ook dat nog beleefde Juliana.

Maar daardoor werd haar leven steeds meer eenzaam. Haar kinderen waren verre, en de reisgelegenheid van die dagen liet geen veelvuldig verkeer toe. Zoo is ze ook eenzaam gestorven. In de laatste jaren van haar leven was ze lijdende geweest, en den 18^{den} Juni 1580 nam God haar tot Zich. Slechts twee dochters en een schoonzoon, de heer van Solms, waren daarbij tegenwoordig.

Voorwaar, een moeder, die alles gaf, wat zij had. Is het dan wonder, dat we voor onze Kroonprinses Juliana iets vragen van haar geest?

A. L.